

TIJORAT BANKLARI BARQARORLIGINI TA'MINLANISHNING MOLIYAVIY STRATEGIYALARI

Xabibullayev Muziriddin Muxiddinovich

muziriddin94@gmail.com

Termiz davlat universiteti talabasi

Xabibullayev Najmiddin Muxiddin o'g'li

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti iqtisodiyot mutaxassisligi

1-bosqich magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada tijorat banklarining barqaror faoliyat yuritishi uchun moliyaviy strategiyalarni shakllantirish va amalga oshirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Bank sektorining moliyaviy sog'lomligi milliy iqtisodiyot barqarorligining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Maqolada mavjud muammolar, ularni bartaraf etish yo'llari va zamonaviy strategik yondashuvlar asosida tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini oshirishga oid tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, moliyaviy strategiya, barqarorlik, risklarni boshqarish, kapital adekvatligi, likvidlik.

Bugungi global iqtisodiy sharoitda tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Banklarning moliyaviy barqarorligi nafaqat ularning o'z faoliyatini muvaffaqiyatli davom ettirishini, balki butun moliya tizimi va iqtisodiy o'sish uchun zamin yaratadi. O'zbekistonda bank sohasini modernizatsiya qilish va raqobatbardoshligini oshirish jarayonlari davom etar ekan, moliyaviy strategiyalarning to'g'ri tanlanishi va samarali amalga oshirilishi masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu sababli, tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan strategik yondashuvlarni o'rganish va takomillashtirish bugungi ilmiy izlanishlarning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylangan.

2. Metodologiya (Usuliyat)

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Tahlil va sintez: mavjud adabiyotlar va tajribalarni o'rganish orqali asosiy omillar ajratib olindi.
- Solishtirma tahlil: O'zbekiston bank tizimi va xorijiy davlatlar tajribasi o'rtasidagi farqlar aniqlanib, samarali strategiyalar tahlil qilindi.
- Statistik usul: banklar faoliyati bo'yicha rasmiy ko'rsatkichlar (kapital adekvatlik koeffitsienti, aktivlar sifati, likvidlik darajasi) tahlil qilindi.

- Ekspert baholash: moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish bo'yicha soha mutaxassisleri fikrlari o'rganildi.

3. Natijalar

3.1. Tijorat banklari barqarorligiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar

Tadqiqot natijalariga ko'ra, banklar barqarorligiga quyidagi omillar kuchli ta'sir ko'rsatmoqda:

- Kapital yetarliligi va mustahkamligi;
- Likvidlikning optimal darajada ta'minlanishi;
- Risklarni samarali boshqarish tizimi mavjudligi;
- Aktivlar sifati va portfel diversifikatsiyasi;
- Tashqi muhitdagi makroiqtisodiy barqarorlik.

3.2. Moliyaviy strategiyalarning turlari

Banklar barqarorligini ta'minlashda quyidagi moliyaviy strategiyalar qo'llaniladi:

- **Kapitalni mustahkamlash strategiyasi:** qo'shimcha aksiyalar chiqarish, kapitalni reinvestitsiya qilish orqali.
- **Likvidlikni boshqarish strategiyasi:** qisqa muddatli va uzoq muddatli aktivlar va majburiyatlarni muvofiqlashtirish.
- **Risklarni diversifikatsiyalash strategiyasi:** kredit portfelining soha va hududlar bo'yicha taqsimlanishi.
- **Operatsion samaradorlik strategiyasi:** operatsion xarajatlarni kamaytirish va xizmat sifatini oshirish.

3.3. O'zbekiston tijorat banklarining moliyaviy strategiyalari amaliyoti

Tahlil qilingan ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistondagi ko'plab tijorat banklari quyidagilarga e'tibor qaratmoqda:

- Kapital bazasini kuchaytirish uchun aksiyalar emissiyasi va davlat ko'magidan foydalanish;
- O'z mablag'lari va likvid aktivlar ulushini oshirish;
- Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali operatsion xarajatlarni qisqartirish;
- Xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish.

4. Muhokama

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, tijorat banklarining moliyaviy strategiyalari faqat qisqa muddatli foyda olishga emas, balki uzoq muddatli barqaror rivojlanishga qaratilishi zarur. Shu bilan birga, strategik rejalashtirish jarayonida quyidagi jihatlarga alohida e'tibor qaratish kerak:

- **Integratsiyalashgan risklarni boshqarish tizimini yaratish;**
- **Kapital va likvidlik bo'yicha stress-testlar o'tkazish;**
- **Iqtisodiy o'zgarishlarga moslasha oladigan dinamik strategiyalar ishlab chiqish;**
- **Xalqaro standartlarga mos faoliyat yuritish** (masalan, Basel III talablariga muvofiq).

Bundan tashqari, tijorat banklarining moliyaviy strategiyalarini ishlab chiqishda quyidagi omillar ham hisobga olinishi zarur:

- Innovatsion texnologiyalarga investitsiya kiritish;
- Moliyaviy savodxonlikni oshirish orqali mijozlar bazasini kengaytirish;
- ESG (ekologik, ijtimoiy va boshqaruv) tamoyillariga asoslangan moliyaviy siyosat yuritish.

5. Xulosa

Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi ularning uzoq muddatli raqobatbardoshligi va iqtisodiy tizimdagi rolini belgilaydi. Yuqorida bayon qilingan moliyaviy strategiyalarni shakllantirish va amalga oshirish orqali banklar o'z faoliyatida yuqori darajada barqarorlikka erisha oladilar. Kelgusida O'zbekistonda tijorat banklarining moliyaviy strategiyalarini takomillashtirish uchun:

- Strategik moliyaviy rejalashtirish tizimini chuqurlashtirish;
- Innovatsion mahsulotlar va xizmatlar portfelini kengaytirish;
- Xalqaro moliyaviy institutlar bilan aloqalarni kuchaytirish zarur.

Moliya bozori va bank sektoridagi o'zgaruvchan tendensiyalarni inobatga olgan holda, tijorat banklari moslashuvchan va innovatsion strategiyalarni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratishlari shart.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-noyabrdagi "Bank tizimini isloh qilish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4892-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026 yillarda yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi" PQ-60-son qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "O'zbekiston bank tizimining rivojlanish tendensiyalari" (yillik hisobotlar). – Toshkent, 2022.
4. Tursunov B.O. Bank ishi asoslari. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2018.

5. Karimov A.A. Moliyaviy boshqaruv va banklar faoliyati. – Toshkent: “IQTISOD-MOLIYA”, 2020.
6. Jo‘rayev O.J. Tijorat banklarida moliyaviy menejment. – Toshkent: “Noshir”, 2019.
7. Normurodov D.S. Risklarni boshqarish: nazariya va amaliyot. – Toshkent: “Moliyachi”, 2021.
8. Sayfullayev N.S. Moliyaviy tahlil asoslari. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2020.
9. G‘ofurov B.S. Banklar va moliya institutlari. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2017.
10. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "Bank nazorati va audit tamoyillari". – Toshkent: “CBU nashriyoti”, 2021.
11. Xoliqulov A.S. O‘zbekiston moliya bozorining rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2019.
12. Nosirov M.N. Bank risklarini boshqarish. – Toshkent: “IQTISOD-MOLIYA”, 2018.
13. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining “Moliyaviy barqarorlik hisobotlari” – Toshkent, 2023.
14. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi hisobotlari (issuv.uz).
15. Abdullayev S.B. Bank tizimi va moliyaviy islohotlar. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.

